

ŠEGŽDAVIČIENĖ, Stefanija
Lietuvos Dokumentacijos Projektas
Lietuviškai
RG-50.473*0117

Šiame pokalbyje, Stefanija Šegždavičienė, gimus 1933 metais, Kalnujų kaimo, Raseinių rajono gyventoja diskutuoja masines žydų žudynes Kalnujuose. Jinai pasakoja kad matė kaip kelis kartus žydai buvo vedami į šaudymo vietą Kalnujuose. Šegždavičienė ilgai diskutuoja savo sesers brolio, žydo vardu **Lazackas [Lazacka]** pabėgimą iš šaudymo vietos ir išsigelbėjimą, ir mini pagalbą kurią jis pateikė Lietuvos partizanams po karo. Vietinių lietuvių kolaboravimas žudynėse yra minimaliai diskutuojamas, nors Šegždavičienė pateikia vieno lietuvio nusikaltelio vardą ir trumpai pakalba apie žydų turto plėšikavimą.

Dėžė 1, Kasetė 1

[01:] 00:33:04 – [01:] 04:31:13
00:00 – 04:39

Jinai prisistato, Stefanija Šegždavičienė, gimus 1933 metais, Raseinių rajone, Kalnujų kaime, kur gyveno prieš ir po karo; pasako kad karo metu šeima buvo evakuota į Jurbarką. Jinai aiškina kad žydai negyveno Kalnujų kaime, bet gyveno miesteliuose- Raseiniuose, Šiluvoje, Vidukliuose, Nemakščiuose. Jinai pasako kad nors jinai pati nebendravo su žydais, jos tėvai sugyvendavo su žydais, apsistodavo pas žydus Raseiniuose. Jinai paaiškina kad jos sesuo ištekėjo už žydo. Jinai aiškina kad sesers vyras prie rusų sėdėjo kalėjime du metus dėl to kad jis lietuvos partizanus šelpė miškuose; aiškina kad tie patys partizanai jį išlaikė ir išgelbėjo vokiečių okupacijos metu. Jinai atskleidžia kad žmonės bijojo kad po žydų žudynių vokiečiai sušaudys lietuvius, lenkus ir tt.

[01:] 04:31:14 – [01:] 10:18:09
04:40 – 10:40

Jinai paaiškina kad jos namai buvo du kilometrai atsumo nuo šaudymo vietos, kad duobės jau buvo iškastos, kad jinai matydavo kaip žydų grupės buvo vedamos keliu iš Raseinių į Kalnų į šaudymo vietą; pasako kad Raseiniuose buvo įsteigtas getas. Jinai pasako kad nematė kaip duobes iškasė; aiškina kad vokiečiai varydavo vietinius gyventojus kasti ir užkasti duobes; jinai papasakoja kaip jos tėvas vengė duobkasio darbų: jisai susrišdavo ranką ir pasakydavo kad jam kaulas lūžo; pripažįsta kad nežino kas ateidavo rinkti vietinius gyventojus kasti, bet pasako kad jie kalbėjo vokiškai, kad tėvas susikalbėdavo vokiškai; ji sako kad nežino ar jų tarpe buvo lietuvių, Jinai apskaičiuoja kad pati matė kaip varė žydus į žudynių vietą apie 3 tris ar keturis kartus; pasako kad ne visuomet matydavo kaip varė žydus, bet kartais girdėdavo šūvius; negali patikslinti kokius šūvius girdėjo, iš kokių ginklų šaudė; spėja kad šaudymai neilgai užtrukdavo, gal apie pusvalandį. Apklausytoja paklausia kaip išeidavo kad pamatydavo žydus vedamus; jinai

pasako kad kaimynai pasakydavo kurią dieną šaudys, nes duobės buvo iškastos. Jinai pasako kad žmonės kurie gyveno arčiau šaudymo vietos sakydavo kad girdėjo aukų šauksmus ir verksmus.

[01:] 10:18:10 – [01:] 14:42:08
10:41 – 15:15

Jinai atvirai pasako kad nežino kiek žydų buvo vienoje grupėje kai juose vedė į sušaudymo vietą, kad jinai namuose ant aukšto užlipus matė kaip varė žydus, kad jinai nėjo pasižiūrėti į duobes. Apklausytoja paklausia apie žemės savininkus kurios teritorijoje vyko masinės žudynės; jinai mano kad žemė priklausė **Mačiuliui** ar **Tverkui**. Toliau pasakoja kaip jos sesers vyras, **Lazackas [Lazacka]**, išsigelbėjo ir išsilaikė per Holokaustą: jisai pasislėpė pas **Savickus**, **Savickai** turėjo dvi aukšas šviesiaplaukias dukras, **Lazackas [Lazacka]** irgi buvo šviesiaplaukis ir persirengdavo moterų drabužiais kai išeidavo ant kiemo. Apklausytoja paprašo kad Šegždavičienė patikslintų kodėl Savicką vadina partizanu; jinai pasako kad **Savickas** išėjo į partizanus po karo, kad kai jis išėjo į miškus, **Lazackas [Lazacka]** jam nešdavo maisto ir padėdavo dėl to kad jį išlaikė per karą; pasako kad kas nors paskundė **Lazackas [Lazacka]** ir jis buvo pasodintas į kalėjimą. Jinai aiškina kad **Lazackas [Lazacka]** pabėgo nuo šaudymo vietos Kalnujuose, toje pačioje vietoje kur jinai matydavo kaip vedė aukas, kad jos sesei irgi teko matyti varomus žydus.

[01:] 14:42:09 – [01:] 20:25:19
15:16 – 21:14

Jinai pasakoja kaip jos sesers vyras **Lazackas [Lazacka]** pabėgo iš šaudymo vietos; užsimena pokalbį vesta su juo po karo: jinai klausė kodėl žydai nesipriešino, nepabėgo; jisai pasakė kad žydai netikėjo kad tikrai šaudys ir žudys nekaltus žmones. Jinai prisimena jo pasakojimus apie pabėgimą: buvo prietema, jisai buvo nuvarytas prie šaudymo vietos ir tiesiog pabėgo; jis sakė kad į jį bebėgantį šaudė, bet nesivijo; jisai aiškino kaip šliaužė ir bėgo iki Dubysos upės, kad jis išsigelbėjo ir išsilaikė tris metus. Apklausytoja klausia apie šaudytojus; jinai mini kad pažinojo vieną vietinį lietuvių kuris šaudė žydus: **Petras Savickas**, nėra giminystės ryšių su ankščiau minėtų Savickų kurie išgelbėjo **Lazacką**. Jinai pasako kad **Petras Savickas** buvo nuteistas ir kalėjo 25 metus, ir tada grįžo į Lietuvą ir mirė. Jinai aiškina kad **Savicko** dukra, su kuria jinai draugaudavo, nešiodavo žydų aukų rūbus, kad aiškiai matėsi kad tie rūbai buvo žydų nes jie buvo gražesni ir geresni; pasako kad jinai daugiau su **Savicko** dukra bendraudavo po karo; kad **Savickas** buvo girtuoklis, kad **Savickas** pats sakydavo kad duodavo gerti prie šaudymo; komentuoja kad su **Savicko** dukra nekalbėjo apie jos tėvą.